

DIDACTIEK VAN LEESVAARDIGHEID FRANS

TOsf1: Een voor hen bestemde schriftelijke boodschap begrijpen

Lezen speelt een grote rol in communicatie. Leerlingen leren geschreven boodschappen begrijpen en informatie achterhalen. In geschreven boodschappen ontdekken ze ook een schat aan taal. Zo breiden ze hun bagage aan woordenschat en structuren verder uit. Dit is zeker zo in de vreemde taal. Lezen geeft, samen met luisteren, de noodzakelijke input om tot spreken te komen en is dus een belangrijke vaardigheid.

1 “Een voor hen bestemde schriftelijke boodschap”

In TOsf1 lezen we “een voor hen bestemde schriftelijke boodschap”. Om de leesvaardigheid te oefenen ga je dus op zoek naar teksten met inhoud waar leerlingen iets aan hebben, teksten die aansluiten bij hun leefwereld. Je werkt best met teksten die zo **authentiek** mogelijk zijn, teksten waarmee de leerlingen in het dagelijkse leven in contact kunnen komen, zoals instructies, mededelingen, folders, advertenties, reclame, gebruiksaanwijzingen, recepten, weerberichten, aankondigingen in tv-boekjes ... Deze teksten bied je aan in de originele lay-out.

Om tot een goed tekstbegrip te komen, is het nodig dat leerlingen zo’n 90% van de woordenschat begrijpen. De overige 10% kunnen ze dan afleiden uit de context. Dit is belangrijk bij de keuze van de teksten die je aan je leerlingen wil aanbieden.

Uitgeschreven dialogen kunnen misschien wel zinvol zijn om nieuwe woordenschat en zinsstructuren aan te reiken als opstap naar de dialoog die de leerlingen nadien moeten voeren, maar deze teksten zijn geen echt authentiek leesmateriaal. In de realiteit komen we niet veel in contact met uitgeschreven dialogen wanneer we lezen. Daarnaast trainen dergelijke documenten de leesvaardigheid niet optimaal. Uitgeschreven dialogen worden heel vaak, misschien zelfs uitsluitend, luidop gelezen, waardoor lezen vaak geassocieerd wordt met hardop lezen of voorlezen. Maar in realiteit betekent lezen vrijwel altijd **in stilte lezen**, begrijpend lezen.

2 Één generiek doel - 4 taken - 4 tekstsoorten

In ZILL staat er slechts één generiek doel dat verwijst naar leesvaardigheid Frans:

TOsf1 Een voor hen bestemde schriftelijke boodschap in het Frans begrijpen

Dit doel is echter veelomvattend. Leerlingen moeten vier taken kunnen realiseren. De eerste twee peilen naar globaal tekstbegrip, de twee laatste naar gedetailleerd tekstbegrip.

- Het **onderwerp** bepalen: dit is in één of meerdere woorden zeggen waarover de tekst gaat.
Enkele voorbeeldvragen:
 - Waarover gaat deze tekst?
 - Wat beschrijft deze tekst?
 - Welk soort kaartje is dit (wenskaartje, geboortekaartje ...)?
 - Waar vind je deze tekst (in klas, in het lokaal van de jeugdbeweging, in de sportclub ...)?
 - ...

- De **hoofdgedachte** achterhalen: dit is in één zin weergeven wat er over het onderwerp gezegd wordt.
 - Wat zegt men over het onderwerp?
 - Waarom heeft de auteur jou dit kaartje geschreven? (om je uit te nodigen voor zijn verjaardag)
 - ...
- De **gedachtegang** volgen: dit is de verschillende stappen, de opbouw in een tekst aangeven.
 - Wat gebeurt er eerst? Wat erna?
 - De leerlingen ordenen prenten of zinnen in de volgorde van het verhaal.
 - ...
- **Informatie** selecteren: dit is relevante en concrete informatie uit de tekst halen.
 - (busregeling) Hoe laat vertrekt de bus?
 - (smsje van buurmeisje) Hoe laat komt je buurmeisje spelen?
 - (uitnodiging) Waar en wanneer gaat het verjaardagsfeestje door?
 - ...

Daarnaast moeten de leerlingen met een brede waaier aan teksten kennismaken:

- **informatieve** teksten: teksten met bedoeling te informeren
 - mededelingen
 - informatieve bordjes in een supermarkt
 - uurroosters
 - weerkaart
 - agenda
 - fiche met de beschrijving van een dier, een sport, een activiteit ...
 - ...
- **prescriptieve** teksten: teksten die het handelen van de ontvanger wil sturen
 - een stappenplan
 - een recept
 - (klas)instructies
 - een boodschappenlijstje
 - ...
- **narratieve** teksten: verhalende teksten
 - een vakantiekaartje waarop kort vermeld staat wat de persoon juist doet en hoe hij het stelt
 - ...
- **artistiek-literaire** teksten: teksten met esthetische component
 - gedichtjes
 - verhaaltjes
 - prentenboeken
 - ...

Onderstaand schema verduidelijkt welke taken juist bij welke tekstsoorten moeten gerealiseerd worden:

	Informatief	Prescriptief	Narratief	Artistiek-literair
Onderwerp bepalen	X	X	X	X
Hoofdgedachte achterhalen	X	X	X	X
Gedachtegang volgen		X	X	
Informatie selecteren	X	X	X	

Het is dus noodzakelijk om voldoende te variëren, zowel in tekstaanbod als in verwerkingsopdrachten. Het is zeker niet nodig om bij elke tekst alle taken te realiseren. Sommige taken moeten bij een bepaalde tekst zelfs niet aan bod komen. Je let er gewoon op dat na verloop van tijd de leerlingen alle taken in een brede waaier van teksten realiseren.

Vertrek voor je verwerkingsopdrachten vanuit de realiteit. Wat zullen leerlingen in werkelijkheid met deze tekst doen? Wanneer de leerlingen bv. willen weten hoe laat de bus vertrekt, zullen ze in de uurregeling gericht informatie selecteren, maar niet de gedachtegang volgen. Bij een recept zullen de leerlingen informatie moeten selecteren: welke ingrediënten hebben ze nodig? Ze moeten bij het uitvoeren van het recept ook stap voor stap de gedachtegang volgen.

3 Begrijpend lezen opbouwen

We mogen er niet vanuit gaan dat leerlingen spontaan tot tekstbegrip komen. Leesvaardigheid bouw je best op.

1. Om vlot tot tekstbegrip te komen, moeten de leerlingen de woordenschat goed beheersen. Het beeld van een geschreven woord moet quasi onmiddellijk de bijhorende betekenis oproepen. Bij beginnende taalgebruikers zet je dus sterk in op het auditief aanbrenge van woorden, zinnen of teksten. Je laat de leerlingen correct nazeggen (zie document *Didactiek van spreekvaardigheid TOMf2*). In eerste instantie bied je het schriftbeeld dus nog niet aan.
2. Pas nadat de nieuwe structuren of woordenschat voldoende in verschillende structuren werd aangeboden, combineer je ze met het schriftbeeld. De leerlingen zijn ondertussen al voldoende vertrouwd met de uitspraak en merken dus dat het schriftbeeld hiervan serieus kan afwijken. Denk maar aan “Je suis”. Vestig hier ook de aandacht op.
3. Je start met zeer korte teksten, zoals instructies, opschriften of verpakkingen. Geleidelijk aan werk je met iets langere teksten. Via modeling bied je strategieën aan die de leerlingen helpen om tot tekstbegrip te komen.

Leesvaardigheid onderscheidt zich van hardop lezen. Bij dit laatste lezen de leerlingen luidop een tekstje voor. Dit is een zinvolle opdracht ter voorbereiding van de spreekvaardigheid (zie doc *Didactiek van spreekvaardigheid TOMf2*). De focus ligt hier evenwel op verklanking. Bij leesvaardigheid ligt de focus op tekstbegrip: begrijpt de leerling de boodschap uit het document? Leesvaardigheid gaat dus verder dan hardop lezen. Een stapsgewijze opbouw om tot leesvaardigheid te komen is dus nodig. Het verklankend lezen is een noodzakelijke maar voorbijgaande fase in het proces van leren lezen. Het is op termijn inefficiënt en tijdrovend. Het geeft ook de indruk dat je een tekst lineair - woord voor woord - moet lezen, wat in de realiteit niet het geval is.

Bij leesvaardigheid overlopen we eerst de tekst, vestigen we onze aandacht op de titel, afbeeldingen of woorden die door de lay-out opvallen. Pas daarna gaan we lineair de tekst lezen of gericht op zoek naar de informatie die we nodig hebben.

4 Soorten vragen

Om het tekstbegrip te controleren kun je verschillende soorten vragen stellen. Ook hier is variatie de regel. Er zijn gesloten vragen (met slechts één mogelijk antwoord):

- Hoe laat start het feestje?

of open vragen:

- Wat vond je van het verhaaltje dat je net gelezen hebt?

Je kan ook meerkeuzevragen stellen. Zorg er dan wel voor dat de antwoorden niet letterlijk in de tekst te vinden zijn, zodat de leerlingen toch even moeten nadenken. Let er ook op dat ze wel degelijk de tekst nodig hebben om het juiste antwoord te vinden en niet gewoon hun parate kennis.

Sowieso is het bij het opstellen van vragen belangrijk dat deze relevant zijn en aansluiten bij wat de leerlingen in de realiteit ook echt wensen te weten te komen als ze een dergelijke tekst lezen.

De vragen mag je zeker in het Nederlands stellen en ook in het Nederlands laten beantwoorden. Je wilt immers weten of de leerlingen de schriftelijke boodschap begrepen hebben. Als je vraagt om in het Frans te antwoorden, kan het zijn dat de leerlingen de tekst wel begrepen hebben maar het antwoord niet in het Frans kunnen formuleren.

5 Modeling

Een tekst in een vreemde taal lezen is niet evident voor beginnende taalgebruikers. Je ondersteunt hen zoveel mogelijk door hen via modeling aan te leren hoe ze een dergelijke opdracht best aanpakken. Je stelt jezelf hierbij de juiste vragen in de ik-vorm en geeft hierop de antwoorden. Geleidelijk aan bouw je deze ondersteuning af. De leerlingen gaan dan eerst onder begeleiding en daarna stilaan steeds autonomer aan de slag.

Een eerste vraag bij modeling vertrekt vanuit het leesdoel: “Waarom lees ik deze tekst? Welke informatie wil ik te weten komen?” Vanuit het leesdoel komen de volgende mogelijke vragen:

- Is het nodig dat ik de volledige tekst doorneem (wanneer ik bv. iets meer wil weten over mijn idool) of ga ik gericht op zoek naar informatie in een deel van de tekst (wanneer ik bv. wil weten hoe laat mijn bus vertrekt)?
- Waarover denk ik dat deze tekst gaat? Ik lees de titel en bekijk de prenten of foto's die eventueel bij de tekst horen.
- Welke woorden denk ik dat ik ga tegenkomen in de tekst? Ken ik die in het Frans? Ik zoek even op indien nodig.
- Waarop ga ik letten om de gerichte informatie te vinden (als ik de openingsuren wil kennen, let ik op woorden zoals “lundi, mardi, ...” en cijfers zoals “9h-13h”)?
- Oké, ik lees nu de tekst en ga op zoek naar het antwoord op mijn vraag. Oei, dit woord is belangrijk en ken ik niet. Ik kijk naar de woorden ervoor en erna en herlees de zin. Ik vermoed dat dit woord ‘...’ betekent.
- Dit woord ken ik echt niet, maar is wel belangrijk om de tekst te begrijpen. Ik zoek het even op in een woordenboek.
- ...

De originele lay-out helpt om deze vragen te beantwoorden.

In een volgende stap stel je de vragen, maar niet meer vanuit de ik-vorm. Je stelt de vragen aan de leerlingen en laat hen antwoorden. Je neemt als leerkracht het initiatief en helpt de leerlingen om leesstrategieën in te zetten.

In een later stadium laat je de leerlingen zelf nadenken over de vragen die ze moeten stellen wanneer ze een tekst lezen:

- Wat is de eerste vraag? (waarom lees ik de tekst?)
- Waarop let ik voor ik begin te lezen? (titel en foto's of afbeeldingen)
- ...

Leerlingen leren op die manier strategieën inzetten om met de tekst om te gaan. Ze leren dat het niet altijd nodig is om de volledige tekst te lezen en alles te begrijpen. Dit is zeker zo voor een informatieve tekst waar ze relevante informatie uit moeten selecteren. Voor andere tekstsoorten, zoals een narratieve of een prescriptieve tekst, is een chronologische en lineaire lectuur wel aan te raden.

Deze stappen met oplijsting van de leesstrategieën vind je terug in ZILL bij T0mf1:

10-12j

Via modeling 🗣️ kennismaken met leesstrategieën:

- het leesdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- verbinden met voorkennis
- relaties leggen tussen de tekst en het aangeboden ondersteunend visueel materiaal
- aandacht hebben voor transparante woorden 🗣️
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- herlezen wat onduidelijk is
- woordenlijst of woordenboek raadplegen

10-12j

Inzetten van leesstrategieën op initiatief van en met de hulp van de leraar:

- het leesdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- verbinden met voorkennis
- relaties leggen tussen de tekst en het aangeboden ondersteunend visueel materiaal
- aandacht hebben voor transparante woorden 🗣️
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- herlezen wat onduidelijk is
- woordenlijst of woordenboek raadplegen

10-12j

Steeds autonomer leesstrategieën inzetten:

- het leesdoel voor ogen houden
- hypothesen vormen over de inhoud van de boodschap
- verbinden met voorkennis
- relaties leggen tussen de tekst en het aangeboden ondersteunend visueel materiaal
- aandacht hebben voor transparante woorden 🗣️
- vermoedelijke betekenis van woorden afleiden uit de context
- herlezen wat onduidelijk is
- woordenlijst of woordenboek raadplegen

In de ZILLbib vind je een uitgewerkt praktijkvoorbeeld rond de aanpak van modeling bij leesvaardigheid Frans: [Een zwemuitstap plannen](#).

6 Observatie - evaluatie - feedback

Na de leesopdracht laat je de leerlingen reflecteren op basis van bepaalde criteria:

- Heb ik mijn leesdoel bereikt? Ben ik te weten gekomen wat ik wou weten?
- Hoe ging het lezen? Wat was moeilijk? Wat ging vlot?
- Welke strategieën heb ik ingezet?

De leerlingen denken na over wat al goed lukte en waar ze nog moeilijkheden ondervonden. Tegelijkertijd worden ze uitgenodigd om vooruit te denken: wat kan ik doen om de opdracht een volgende keer nog beter te kunnen uitvoeren? Dit kan hij aanduiden in het reflectiekader aan de hand van volgende iconen:

Ik heb meer tijd nodig.

Ik heb hulpmiddelen nodig.

Bv. een (online) woordenboek

Ik heb ondersteuning van anderen nodig om te weten hoe ik aan de opdracht moet beginnen.

Bv. van de juf/meester.

Bv. van een klasgenoot.

Ik probeer iets moeilijker

Bv. Ik neem een moeilijkere tekst.

Op die manier neemt **de leerling** het eigen leerproces bewuster in handen. **Voor de leraar** biedt een dergelijk kader ondersteuning om samen met de leerlingen een leesopdracht doelgericht te evalueren. De leraar kan de leerlingen gericht observeren en feedback geven **op de te realiseren doelen**. Zo kun je de leerling op weg zetten naar de volgende stap in zijn leerproces.

Reflectie: Hoe heb je de opdracht ervaren? *Heel goed - goed - nog niet zo goed*

- *Heb ik mijn leesdoel bereikt? Ben ik te weten gekomen wat ik wou weten?* *Ja / neen*
- *Hoe ging het lezen? Wat was moeilijk? Wat ging vlot?*

- *Welke strategieën heb ik ingezet?*
 - *Ik heb aan de hand van de titel en afbeeldingen nagedacht over de mogelijke inhoud van de tekst.*
 - *Ik heb eerst nagedacht over wat ik al wist van het onderwerp.*
 - *Ik heb herlezen wat onduidelijk is.*
 - *Ik heb volgend woordje opgezocht in een (online) woordenboek.*
 - ...

Waar ga ik volgende keer op letten?

Differentiatie: Wat heb ik nodig om volgende keer de opdracht beter te kunnen uitvoeren?

Ik heb meer tijd nodig.

Ik heb hulpmiddelen nodig.

Ik heb hulp van anderen nodig.

Ik probeer iets moeilijker.

Feedback op de realisatie van de doelen (door de leerkracht)

In het ontwikkelthema “Zelfregulerend vermogen” vinden we volgende generieke doelen:

IVzv3 Doelgericht en efficiënt handelen door taken te plannen, uit te voeren, erop te reflecteren en waar nodig bij te sturen in functie van zelfredzaam en zelfstandig functioneren.

IVzv4 Specifieke strategieën inzetten om vragen, opdrachten, uitdagingen en problemen efficiënt aan te pakken.

Bij “Onderzoekskompetentie” lezen we:

IVoc4 Alleen of met andere kritisch reflecteren op ervaringen en bevindingen en daaruit leren.

Door bewust stil te staan bij de doelen, de leerlingen hierover laten na te denken en feedback te geven, zetten we hierop in.

